

Isus u filmovima

Marijan STEINER

Sažetak

Autor donosi pregled filmova od 1897. do 1994. godine u kojima je prikazan lik Isusa Krista. Budući da se Crkva i svi ljudi dobre volje pripremaju na proslavu 2000 godina od Isusova rođenja, papa Ivan Pavao II. je za prošlogodišnji Svjetski dan sredstava društvenog priopćavanja upozorio na važnost medija u naviještanju Radosne vijesti i prikazivanju lika Isusa Krista. Film je u tom pogledu jedan od najvažnijih medija. Najveći dio ovog članka donosi popis, sadržaj, i kratak osvrt na filmska ostvarenja o Isusu. Uz to se navode podatci o zemlji i godini nastanka, imena redatelja, scenarista i glumaca, kao i vremensko trajanje filmova.

Uvod

U pripremi za jubilej – 2000 godina od rođenja Isusa Krista – papa Ivan Pavao II. izdao je prije nekoliko godina okružno pismo pod naslovom *Ususret trećem tisućljeću (Tertio millennio adveniente)*. Ujedno je pozvao sve kršćane, napose katolike, na trogodišnju pripremu za taj veliki događaj. Prošla je godina bila posvećena drugoj božanskoj osobi, pa su tom prigodom napisani mnogi članci i knjige posvećeni Isusu Kristu. Budući da je 14. svibnja 1997. bio u Katoličkoj crkvi proslavljen 31. svjetski dan sredstava društvenog priopćavanja, papa Ivan Pavao II. uputio je za tu prigodu svoju poruku u kojoj je već u naslovu istaknuo značaj Kristove osobe: »Navijestite Isusa: Put, Istinu i Život.«¹

1. Uloga medija u naviještanju Radosne vijesti

U spomenutoj poruci Papa postavlja pitanje: »Ima li u tradicionalnim sredstvima priopćavanja još mjesta za Krista? Možemo li u novim medijima tražiti mjesto za njega?« Ovo se pitanje s pravom postavlja, jer su religiozne teme u medijima općenito rijetke, a kad se pojave, obrađene su često na krivi ili instrumentalizirajući način. Povodom skorog jubileja, planirane su mnoge emisije i predstave u sredstvima javnog priopćavanja koje imaju malo ili čak nikakve veze s likom Isusa Krista. Stvarnost od 2000 godina povijesti kršćanstva, odnosno 2000 godina od rođenja Isusa Krista zapravo

1 Giovanni Paolo II., »Comunicare Gesù: Via, Verità e Vita. Messaggio per la XXXI Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali«, u: *L'Osservatore Romano*, 25. siječnja 1997., str. 4.

se ignorira, a otklanja se i važnost kršćanske poruke za nastanak cjelokupne kulture u kojoj živimo. U svijetu je, na žalost, naglasak na komercijalizaciji jubileja. U svojoj poruci papa Ivan Pavao II. upozoruje na potrebu da sredstva društvenog priopćavanja stave u središte jubileja uistinu lik i nauk Isusa Krista.

Postavlja se pitanje kako će sami kršćani putem medija navijestiti svoju vjeru u Krista Gospodina, kako će doći do milijuna onih koji još nisu upoznali Radosnu vijest ili su prema Kristu ravnodušni, čak i neprijateljski raspoloženi? Hoće li Kristovo evanđelje, njegova poruka ljubavi Božje prema čovjeku, naći svoj odjek u utjecajnim sredstvima javnog priopćavanja? To ovisi o mnogim čimbenicima. Veliku ulogu pri tome imaju zasigurno producenti i ravnatelji medija, ali posljednju riječ izreći će korisnici medija, već prema tome što će prihvatiti a što odbaciti. Hoće li kršćani iskoristiti moć medija s obzirom na jubilej, ovisit će donekle o sadržaju i kakvoći priloga koje će tim medijima sami ponuditi.

2. *Isusov lik u filmovima*

Mnogi filmovi koji prikazuju Isusa »dišu« »profanošću duše«, odnosno bez svetosti. »Nije dovoljno pokretati mase, dobro se služiti pirotehnikom i riječima Biblije pa da film bude djelo vjere(...) Ni glasoviti superspektakli *Ben Hur* i *Tunika* misu mogli podići temperaturu blizine, radosne milosti i vjere...«² Svi filmovi o Isusu nisu ni sadržajno ni umjetnički izjednačeni po svojoj vrijednosti. »Možda su Zeffirellijev *Isus iz Nazareta* i Stevensova *Povijest* dosad najviši domet filmova o Isusu. Tko da uđe u presvete tajne Bogočovjeka, njegova odnosa s Ocem, njegove sveobuhvatne ljubavi prema ljudima? Lakše je – poput marksista Pasolinija – Isusa prikazati buntovnikom, samo čovjekom, početnikom 'novoga reda na zemlji', negoli Sinom Božjim, koji milosno preporuča za nebo.«³

Isusov lik budio je zanimanje redatelja i glumaca od prve pojave filma.⁴ Pritom su teme različito obrađivane:

- izravnim prikazima Isusova života prema evanđeljima, apokrifnim spisima ili slobodnim književnim zamišljajima;
- neizravnim prikazima Isusova djelovanja preko »odraznih« (sporednih) likova koji se pojavljuju u evanđeljima (Baraba) ili preko izmišljenih likova (Ben Hur, Brian);

2 Mijo Škvorc, *Vjera i nevjera. Problem naših dana i misterij naših duša*, FTI, Zagreb 1982., 301–302.

3 *Isto*, str. 303.

4 Preostali dio ovog poglavlja uglavnom je prijevod članka: Peter Hasenberg, »Jesus im Film. Eine Auswahlfilmographie«, u: *Medienpraxis. Grundlagen* 10 (1997) 39–48 To je časopis Centra za medije Njemačke biskupske konferencije sa sjedištem u Bonnu. Cijeli navedeni broj nosi naslov »Jesus Christus als Thema des Mediensonntags 1997«.

- moderne verzije prikazivanja koje Isusov život i djelovanje obrađuju u suvremenoj usporednoj pripovijesti, odnosno tema im je motiv Isusova povratka u sadašnjost.

Ovdje se donosi izbor od ukupno 30 filmova: 7 nijemih i 23 zvučna. Mnogi su snimljeni i na videokasetama ili su češće prikazani na televiziji.⁵ Filmovi su poredani kronološki, a uz naslov su navedeni država i godina nastanka, redatelj i scenarist, te glumci i vrijeme trajanja filma. Izričito je označeno ako je film u crno–bijeloj tehnici, a ako takve oznake nema, riječ je o djelu u boji. Donosi se i kratak sadržaj, odnosno osvrt na svaki film.

3. Nijemi filmovi

Život i muka Isusa Krista (Francuska, 1897.; produkcija: braća Lumière; glumci: laici; 14 min., crno–bijeli). – To je jedan od prvih filmova o Isusu, zapravo vjerno filmirano pasionsko skazanje, snimljeno u češkom selu Horitzu, gdje se takve predstave održavaju svake godine. U 13 prizora predočen je Isusov život od poklona mudraca u Betlehemu do uskrsnuća.

Nesnošljivost (SAD, 1916.; redatelj i scenarist: David Wark Griffith; glumac: Howard Gaye /Isus/; 196 min., crno–bijeli). – U tom prvom monumentalnom filmu u povijesti sedme umjetnosti odvijaju se četiri usporedna događaja. Oni treba da pokažu kako su se mržnja i nesnošljivost u svim stoljećima borili protiv ljubavi i dobrote. Suvremeni događaj u Americi 1910. godine prikazuje nepravdu koju radnicima nanose jedan vlasnik tvornice i sudovi. Uz to se usporedno odvijaju povijesne epizode: progon Isusa od farizeja, progon hugenota u Bartolomejskoj noći 1572. godine i propast Babilona za vrijeme vladavine Belsazara.

Listovi iz sotonine knjige (Danska, 1919.–1921.; redatelj: Carl Theodor Dreyer; scenarist: Edgar Hoyer, prema romanu Fritza Corellija; glumac: Halvard Hoff /Isus/; 105 min., crno–bijeli). – I ovo djelo donosi četiri epizode. U njima se kudi čovjekova nesnošljivost, koja je povezana s uvijek novo preobučenim napasnikom – Sotonom. Prvi događaj (Judina izdaja Isusa) djeluje još uvjerljivo, ali ostale epizode (španjolska inkvizicija, francuska revolucija, crvena garda) klize u sadržajnu površnost i jednostrano prikazivanje, izuzev prizora bijesa i mahnitanga u posljednjoj epizodi.

Galilejac (Njemačka, 1921.; redatelj i scenarist: Dimitri Buchowetzki; glumac: Adolf Fassnacht /Isus/; 45 min., crno–bijeli). – Film donosi prizore iz Isusova života i smrti, naslanjajući se na skazanje, prikazivanje (uprizorenje) muke u Oberammergau (Bavarska), snimljene u Freiburgu. Djeluje snažno napose zbog obilja masovnih prizora.

I.N.R.I (Film čovječnosti) (Njemačka, 1923.; redatelj i scenarist: Robert Wiene, prema romanu Petera Roseggera; glumac: Gregori Chmara /Isus/;

5 Na žalost, u našim videotekama postoji svega jedan ili drugi film o Isusu. Bolje je stanje s HRT, koja je u posljednjih nekoliko godina emitirala više navedenih filmova.

126 min., crno–bijeli). – Taj film o Isusu umjetnički je vrlo pretenciozan. Podjelom uloga velikim zvijezdama, R. Wiene se u kompoziciji prizora usmjerio na renesansno slikarstvo. U okviru suvremene radnje prikazuje se život jednog atentatora, koji se pročišćava i obraća razmatranjem Kristove muke. Film je sačuvan samo još u ulomcima.

Ben Hur (SAD, 1924.–1926.; redatelj: Fred Niblo; scenaristi: Carey Wilson, Bess Meredith, June Mathis, prema romanu Lewisa Wallacea; glumac: Ramon Navarro /Ben Hur/; 151 min., crno–bijeli, djelomice u boji). – Američki odvjetnik i ratni general Lewis Wallace objavio je g. 1880. vrlo popularan roman, prema kojemu je snimljen i istoimeni film. Život Isusov spojen je sa sukobom Židova Ben Hura i rimskim satnikom Mesalom. Rastrošno proizveden nijemi film dosiže u sjajnim sekvencama (npr. utrka kolima) kvalitete najpoznatije verzije tog djela Williama Wyler iz 1959. godine. Djelo je povijesno zanimljivo i po tome što donosi po prvi put i neke sekvence u boji.

Kralj kraljeva (SAD, 1926./27.; redatelj: Cecil B. de Mille; scenarist: Jeanie MacPherson; glumac: Henry B. Warner /Isus/; 115 min., crno–bijeli, djelomice u boji). – To je djelo vrhunac iz razdoblja nijemog filma, u kojem majstor američkih spektakularnih filmova C. de Mille dovodi u redateljskom smislu prikaz Isusove povijesti do vrhunca.

4. Zvučni filmovi

Križ s Golgote (Francuska, 1935.; redatelj: Julien Duvivier; scenaristi: Forrest Izard, I.E. Lopert, Julien Duvivier; glumac: Robert le Vigan /Isus/; 90 min., crno–bijeli). – To je film o Isusovu životu od njegova ulaska u Jeruzalem na Cvjetnicu do uzašašća. Na početku filma autori ističu da se ograničuju na izvanjski tijek događaja i ne žele si prisvojiti pravo da svojim sredstvima dotaknu misterij muke. Djeluje najuvjerljivije ondje gdje se, uz pomoć goleme tehnike, mogu slobodno prikazati profane stvarnosti (prizori mnoštva, prikaz karaktera Židova) ili naglasci s političkom pozadinom. Za dijaloge su upotrijebljeni isključivo tekstovi iz Evandelja.

Baraba – čovjek u tami (Švedska, 1953.; redatelj i scenarist: Alf Sjöberg, prema romanu Pära Lagerkvista; glumac: Ulf Palme /Baraba/; 111 min., crno–bijeli). – Razbojnik Baraba, kojega je Pilat oslobodio na zahtjev rulje da bi umjesto njega umro Krist na križu, traži Božje objavljnje. Dojmljiv Lagerkvistov roman poslužio je za nastanak duboko religioznog i umjetnički uspjelog filma.

Tunika (SAD, 1953.; redatelj: Henry Koster; scenarist: Philip Dunne, prema romanu »Spasiteljeva tunika« Lloyda C. Douglasa; glumac: Richard Burton /tribun Marcellus Gallio/; 133 min.). – Legendarna radnja (obraćenje jednog rimskog tribuna) poslužila je za prikaz sudbine Isusove tunike nakon razapinjanja. To je pitoreskni kolosalni film (prvi u cinemascope tehnici!),

insceniran dosta naivno ali za publiku dojmljivo, sa zadivljujućim masovnim prizorima i specijalnim efektima. Pritom ne dolazi dovoljno do izražaja duhovna vrijednost sadržaja. Općenito uzevši, film je odveć neobičan za vjerski osjećaj europskih kršćana.

Čovjek koji mora umrijeti (Francuska, 1958.; redatelj: Jules Dassin; scenaristi: Ben Barzman, Jules Dassin, prema romanu »Grčka pasija« Nikosa Kazatzakisa; glumac: Pierre Vaneck /Manolios – Isusova uloga/; 135 min., crno–bijeli). – Godina 1921. u malom selu Lycovrissi u azijskom dijelu Turske. Stanovnici su pravoslavni Grci. Prema vjerskoj tradiciji svakih sedam godina izvodi se pasionska igra. Pravoslavni svećenik daje uloge pojedinim seoskim stanovnicima. Kada preživjeli u jednom turskom pokolju traže sklonište i pomoć, dolazi do sukoba. Zbog toga što su navodno zaraženi kolerom, svećenik ih ne želi prihvatiti. Tako nastaje u selu stanje slično onom iz događaja Kristove muke i osobe prihvaćaju u stvarnosti »svoje uloge«. Film zrači silnom iskrenošću i velikom uvjerljivošću.

Ben Hur (SAD, 1959.; redatelj: William Wyler; scenarist: Karl Tunberg, prema romanu Lewisa Wallacea; glumci: Charlton Heston /Ben Hur/, Claude Heater /Isus/; 213 min.). – Ovaj novi film troškom nadilazi sve dotad snimljeno. Ima 365 govornih uloga, 50.000 statista, više od milijun sprava. Ukupni troškovi za izradbu filma iznose 16,2 milijuna dolara. Najsajnija epizoda je utrka četveroprega u cirkusu, kojom rimski tribun Mesala i židovski princ Ben Hur završavaju svoju dugogodišnju nesnošljivost: sukob između samovoljne vlasti i slobodarskog duha. Taj i drugi efektni prizori jako potiskuju u pozadinu Ben Hurovo obraćenje, koje proizlazi iz susreta s Isusom.

Kralj kraljeva (SAD, 1960.; redatelj: Nicholas Ray; scenarist: Philip Yordan; glumac: Jeffrey Hunter /Isus/; 169 min.). – Redatelj je pokušao učiniti Isusov život temom jednog pobudnog i živopisnog filma, ali bez duhovne dubine. No, u igri s raznovrsnim stilskim odrednicama – od idealiziranih legendarnih prizora do efekata ruskog revolucionarnog filma i grubog naturalizma – režija djeluje snažno. Glumac J. Hunter igra ulogu Krista s fizionomijski i gestovno uspjelom mješavinom prirodnosti i suzdržanosti.

Baraba (Italija, 1961.; redatelj: Richard Fleischer; scenarist: Christopher Fry, prema romanu Pära Lagerkvista; glumci: Anthony Quinn /Baraba/, Roy Mangano /Isus/; 143 min.). – Vrlo površan film, snimljen prema Lagerkvistovu romanu. Režija jedva da još donosi dramu jednog od Boga dodirnutog čovjeka koji nadvladava sumnju, te daje mnogo više raskošni prikaz roba osuđenog na težak rad i gladijatorske borbe.

Poncije Pilat (Italija/Francuska, 1961.; redatelj: Irving Rapper; scenaristi: Gino de Santis, Oreste Biancoli, Guglielmo Santangelo, Gian Paolo Callegari; glumci: Jean Marais /Pilata/, John Drew Barrymore /Isus – Juda/; 103 min.). – To je pokušaj jedne karakterne i razvojne studije Poncija Pilata, a temelji se na apokrifnom spisu »Djela Pilatova«. Film je izrađen u stilu veli-

kih biblijskih filmova: pred carem Kaligulom, nasljednikom njemu prijateljski odanog Tiberija, mora upravitelj Judeje iz Isusova vremena opravdati svoja djela i neuspjehe u godinama upravljanja Palestinom. Jedna čudna osobitost toga djela u povijesti filmova o Isusu jest u tom što ulogu Isusa i Jude igra isti glumac.

Najveća povijest svih vremena (SAD, 1963.; redatelj: George Stevens; scenaristi: George Stevens, James Lee Barrett, David Hall, prema knjizi Fultona Ourslera; glumac: Max von Sydow /Isus/; 196 min.). – Film predstavlja prikaz Isusove povijesti u jednoj hollywoodskoj verziji: nasuprot uobičajenih spektakularnih filmova o istoj temi, povlače se ovdje vizualni efekti u pozadinu pred promišljenom i dobro odmjerenom dostojanstvenošću. Tome pridonosi i švedski glumac Max von Sydow, koji interpretira glavnu ulogu suzdržano, zamišljeno i s »europskim« senzibilitetom.

Prvo evanđelje – Matej (Italija, 1964.; redatelj i scenarist: Pier Paolo Pasolini; glumac: Enrique Irazoqui /Isus/; 136 min., crno–bijeli). – To je poznati film o životu, smrti i uskrsnuću Isusa Krista, s nastupom njegovih brojnih prijatelja i znanaca, te Isusove Majke. Slijedeći Evanđelje po Mateju, redatelj daje jedan samosvojan prikaz povijesti spasenja, u kojem je osobito obrađen socijalni vidik Isusova poslanja (poruke). To je djelo koje je duhom i oblikom skrajnje suprotstavljeno uobičajenim filmovima s biblijskom tematikom. Filmu manjka duhovna dimenzija u prikazivanju Isusova lika.

Jesus Christ Superstar (SAD, 1972.; redatelj: Norman Jewison; scenaristi: Melvyn Bragg, Norman Jewison, prema rock–operi istog naslova; glumac: Ted Neely /Isus/; 107 min.). – To je filmska verzija uspjele rock–opere (Rice/Weber). Jedna skupina mladih ljudi igra u ruševinama antičkih građevina u pustinji Negev prizore posljednjih pet dana Isusova života. Naglasak je stavljen na napete političke odnose, u koje je dospio Isus golemim uspjehom svojih propovijedi. Juda je prikazan kao tragičan lik. Sjajno oslikanu inscenaciju ostvario je N. Jewison, odrastao u Kanadi kao pripadnik metodističke kršćanske zajednice. On sam sebe gdjekad stavlja u središte radnje, ironizirajući kult glumačkih zvijezda i scenski biznis vlastitom umjetničko–zanatskom glazbenom kičenošću i pretjeranošću.

Godspell (SAD, 1973.; redatelj: David Green; scenaristi: David Greene, John–Michael Tebelak, prema musicalu Johna Michaela Tebelaka /libreto/ i Stephena Schwartza /glazba/; glumac: Victor Garber /Isus/; 102 min.). – Život i nauk Isusov kao musical: jedna skupina mladih ljudi glumi, pjeva i pleše na ulicam New Yorka razne epizode iz Matejeva Evanđelja. Na naivno originalan i teološki površan način gledatelji su suočeni s jednim neuobičajenim prikazom Isusa.

Mesija (Francuska/Italija, 1975.; redatelj: Roberto Rossellini; scenaristi: Roberto Rossellini, Silvia d'Amico Bendico; glumac: Pier–Maria Rossi /Isus/; 140 min.). – U vjernoj reprodukciji Isusove povijesti prema četvorici evanđelista ovaj Rosselinijev film stavlja u središte naviještanje dolaska Božjega

kraljevstva i Isusov nauk o ljubavi, koji se oštro razlikuje od interesa svjetovnih vladara. Ograničenje na bitno određuje inscenijski stil i ostavlja dojam strogosti, umjerenosti i suhoće. Film više djeluje naglašavanjem riječi (poruke) na razum nego na srce, no upravo po tome dobiva uvjerljivu emocionalnu snagu, pri čemu izbjegava svako stereotipno oponašanje tradicionalnog biblijskog kostimiranog filma.

Isus iz Nazareta (Italija/Velika Britanija, 1976.; redatelj: Franco Zeffirelli; scenaristi: Anthony Burgess, Suso Cecchi d'Amico, Franco Zeffirelli; glumac: Robert Powell /Isus/; 270 min.). – Taj film u trajanju od četiri i pol sata uprizoruje život, muku i smrt Isusa Krista najvećim dijelom prema Ivanovu Evanđelju, ali donosi također izmišljene scene i dijaloge. Biblijska građa predstavljena je s osjetnim poštovanjem, no vješta režija ipak u konačnici propušta duhovno produbljenje, jer su nekako u prvom planu glumačke zvijezde i sjajni aranžmani. Unatoč tome film je, uzevši općenito, medijski događaj vrijedan pozornosti.

Isus (SAD, 1979.; redatelji: John Heyman, Peter Sykes, John Kirsh; scenarist: Barnet Fishbein, prema Lukinu evanđelju; glumac: Brian Deacon /Isus/; 123 min.). – Riječ je o šaroliko urešenom prikazivanju Isusova života prema Lukinu Evanđelju. Film je zapravo dio tzv. »Genesis–projekta«, raskošne fundamentalističke interpretacije Biblije koja želi postići autentičnost prikazivanja na temelju detaljnog prikaza povijesnih okolnosti. Djelo, međutim, promašuje duh Evanđelja i u biti je nizanje prizora oblikovanih na zastarjeli način.

Monty Python's – Brianov život (Velika Britanija, 1979.; redatelj: Terry Jones; scenarist i glumac: Graham Chapman /Brian/; 94 min.). – Jedan čovjek, rođen u izvanbračnoj zajednici u Kristovo vrijeme u Palestini kao Isusov susjed, učinjen je mučenikom od jedne divlje gomile istomišljenika. To je satira britanskog komičnog seksteta »Monty Python«, ispunjena grubim aluzijama i neumjesnom igrom riječi, jedna mješavina drskih dosjetaka, neukusnih ispada i cinizma, što je sve skupa vrlo strano ne samo kršćanskom osjećaju.

Priviđenje (Njemačka, 1982.; redatelj, scenarist i glumac: Herbert Achternbusch /42. Isus – »Gornji«/; 88 min., crno–bijeli). – Jedan lik (figura) Krista (»42. Isus«) u nekom bavarskom samostanu silazi s križa, potaknut jadikovanjem razočarane redovničke poglavarice, da kao »pretpostavljeni« (»Ober«) dospije u sukob s Münchenskim prolaznicima, policijom i jednim biskupom. Estetski i misaono to je radikalna tragikomedija H. Achternbuscha, koji iz skrajnje subjektivnog vidika postavlja pitanje što bi učinio Isus kad bi danas došao u Bavariku.

Marija i Josip (Francuska/Švicarska, 1984.; redatelj i scenarist: Jean–Luc Godard; glumci: Myriem Roussel /Marija/, Thierry Rode /Josip/, Malachi Jarta Kohan /Isus kao mladić/; 70 min.). – S pomoću novozavjetnih motiva redatelj suočava događaj Isusova utjelovljenja sa životnim odnosima

suvremenog svijeta i meditira o nedokučivoj tajni života. Marija, kćerka nekog zakupnika benzinske crpke, postaje trudna iako živi djevičanski čisto i rađa dijete. Njezin prijatelj Josip, vozač taksija, isprva se brani pred neobjašnjivim događajima, dok ih malo–pomalo ne prihvati. To nije samo blasfemičan film, nego i stilski i misaono samosvojno, svojevrstno djelo ostarjelog filmskog anarhista Godarda, nastavak i varijacija njegovih ženskih portreta. Film sadrži mnogo redateljevih vlastitih literarnih, filozofskih i teoloških misli.

Posljednje Kristovo iskušenje (SAD, 1988.; redatelj: Martin Scorsese; scenarist: Paul Schrader, prema romanu Nikosa Kazantzakisa; glumac: Willem Dafoe /Isus/; 164 min.). – To je vrlo očit pokušaj da se filmskim uprizorenjem Kazantzakisova romana (bez obzira na svetopisamski Kristov lik), suprotstavi osobi Isusa iz Nazareta, njegovu naviještanju i njegovoj borbi do razapinjanja. Pritom je Isus prikazan površno, pa i sablažnjivo: u jednoj dugoj sekvenci sna oslikava se njegovo »posljednje iskušenje« koje uključuje izbjegavanje božanskog plana. Film je u mnogim prikazima biblijskih epizoda plakativan i razočaravajuće plitak, te donosi svoju sliku Boga i ocrta Isusa Krista u dosljednom protivljenju kršćanskoj spasenjskoj poruci. U svom ikonografskom obilježju prizori djeluju bez duhovne snage i promašuju središnji vidik kršćanske vjere, tj. Božje otkupiteljsko sudioništvo u čovjekovoj egzistenciji.

Isus iz Montreala (Kanada, 1989.; redatelj i scenarist: Denys Arcand; glumac: Lotharie Bluteau /Daniel Colombe – Isusova uloga/; 119 min.). – Daniel Colombe, mladi glumac iz Montreala, daje novu interpretaciju pasionskog skazanja (muke). Kod gledatelja i kritike izaziva oduševljenje, ali nailazi na odbijanje Crkve. Film je kompleksno izgrađen na višeslojnoj mreži različitih motiva i tema. Iz jednog subjektivnog promišljanja evanđelja razvija naglašenu kritiku društva i Crkve, pri čemu se na uvijen način razračunava s Isusovim naukom. Unatoč tome film je dobio kinotip (preporuku) katoličke filmske kritike i nagradu ekumenskog žirija u Cannesu 1989. godine.

Vrt (Velika Britanija/Njemačka, 1989.; redatelj i scenarist: Derek Jarman; glumci: Tilda Swinton /Gospa/, Roger Cook /Krist/, Philip Macdonald /Josip – Isus/; 95 min.). – Engleski redatelj D. Jarman, koji je otvoreno priznao da je obolio od AIDS–a, daje analizu društva obradom teme o izgubljenom raju u vrlo osobnom i vizionarski slikovitom filmu u prizorima Kristove muke, razmišljajući o svojoj vlastitoj autsajderskoj egzistenciji u društvu. To je jedan eksperimentalni kolaž, koji pokazuje samovoljnu uporabu kršćanskih simbola, a uključuje također nakaznosti i bestidnosti. Na žalost, i kao takav dobio je pohvalu OCIC–žirija u Berlinu 1991. godine.

Bilo bi dobro da se pogubi jedan čovjek za narod (Muka po Ivanu) (Njemačka, 1991.; redatelj: Hugo Niebeling; glumac: Christoph Quest /Isus/; 125 min.). – To je filmsko uprizorenje Bachove Muke po Ivanu, inscenirano kao glazbena drama u katedrali u Speyeru. Glazba, arhitektura, gluma i ples

povezani su u sveobuhvatno umjetničko djelo osebujnog oblika. Riječ je o izvrsnom filmu sa zanimljivim prizorima i produbljenom interpretacijom.

Marija iz Nazareta (Francuska, 1994.; redatelj: Jean Delannoy; scenaristi: Jean Delannoy, Claude Agostini; glumci: Myriam Muller /Marija/, Didier Bienaime /Isus/; 110 min.). – Film prikazuje Marijin život od navještenja do predvečerja Isusova uskrsnuća, pri čemu se istodobno oslikava Isusov život iz perspektive njegove Majke. Marija, Majka Božja, predočena je u svojoj ljudskosti. Djelo je u čvrstoj svezi s biblijskom predajom, no ima i slobodno oblikovanih odlomaka. Ovaj dobro osmišljeni film odvija se u prikladnom ritmu uz estetski dosjetljive kompozicije u boji.

Zaključak

Isusa Krista upoznajemo preko »pramedija« – Biblije. Novozavjetni povijesni događaji upoznavaju nas s likom Bogočovjeka, koji je Spasitelj svih ljudi po svojem životu, mucu, smrti i uskrsnuću. U sučeljavanju sa Svetim pismom svaki čovjek pronalazi poruku za svoj osobni život: Bog je progovorio po svome Sinu, Isusu Kristu, kojega smo pozvani uvijek iznova sve dublje upoznavati i slijediti.

Nekim je ljudima teško približiti se Bibliji i baviti se njom. Čak i za one koji su se s njom sprijateljili može biti korisno da joj pristupe na posve nov način: preko audio–vizualnih medija, napose filmova. U njima je moguće doživjeti Isusovu povijest kako na narativno–dramatski, tako i na stručno–znanstveni način.⁶ Ima vrlo uspješnih filmskih ostvarenja, koja uz vjernost Novom zavjetu, donose i pravi umjetnički ocrt Isusove osobe. Na žalost, ima i onih filmova koji se udaljuju od evanđelja i prikazuju Isusa na posvema subjektivan, kritičan, pa i sablažnjiv način. Takva su djela neprihvatljiva za Crkvu, koja ne samo čuva uspomenu na Isusa Krista prema evanđeoskim zapisima nego i živi od Gospodinove poruke i njegove trajne otajstvene prisutnosti.

Literatura

- Giovanni Paolo II, »Comunicare Gesù: Via, Verità e Vita. Messaggio per la XXXI Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali«, u: *L'Osservatore Romano*, 25. siječnja 1997.
- Mijo Škvorc, *Vjera i nevjera. Problem naših dana i misterij naših duša*, FTI, Zagreb 1982.
- Peter Hasenberg, »Jesus im Film. Eine Auswahlfilmographie«, u: *Medienpraxis. Grundlagen* 10 (1997) 39–48.
- Karsten J. Henning, »Audio–visuelle Medien. Auswahl zum Thema 'Jesus Christus bekanntmachen'«, u: *Medienpraxis. Grundlagen* 10 (1997) 65–71.

6 Usp. Karsten J. Henning, »Audio–visuelle Medien. Auswahl zum Thema 'Jesus Christus bekanntmachen'«, u: *Medienpraxis. Grundlagen* 10 (1997) 65.

JESUS IN FILMS

Marijan STEINER

Summary

The author brings an overview of motion picture films from 1897 to 1994, where Jesus Christ is portrayed. Since the Church and all people of good will are in preparation for the 2000th anniversary of the birth of Jesus, Pope John Paul II at last years celebration of World Media Day turned attention to the importance of media in proclaiming the Good News and presenting the person of Jesus Christ. Most of the article gives a run down on the names and contents of films showing Jesus. Information is also included on the country of origin, the year of production, name of the producer, screenwriter, actors and length of the film.